

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 37/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valmiiksi käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 154/2000 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta (LA 17/2000 vp — Marjatta Stenius-Kaukonen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 29 päivänä maaliskuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (LA 131/2000 vp — Kari Uotila /vas), joka on lähetetty valiokuntaan 10 päivänä lokakuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n ja kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (LA 132/2000 vp — Juha Rehula /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 10 päivänä lokakuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 24 §:n muuttamisesta (LA 152/2000 vp — Kari Kärkkäinen /skl ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 26 päivänä lokakuuta 2000 ja
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta (LA 157/2000 vp — Anne Huotari /vas),

joka on lähetetty valiokuntaan 26 päivänä lokakuuta 2000 sekä

- toimenpideoitteen pienimpien eläkkeiden korottamisesta (TPA 51/2000 vp — Margareta Pietikäinen /r), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
- toimenpideoitteen kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisen vähennyksen poistamisesta (TPA 57/2000 vp — Saara Karhu /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
- toimenpideoitteen kansaneläkkeen leikatun pohjaosan palauttamisesta (TPA 63/2000 vp — Seppo Kanerva /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
- toimenpideoitteen minimieläkkeen korottamisesta (TPA 222/2000 vp — Lauri Oinonen /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä lokakuuta 2000,
- toimenpideoitteen kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisen leikkauksen hyvittämisestä (TPA 231/2000 vp — Marja-Liisa Tykkyläinen /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä lokakuuta 2000 ja
- toimenpideoitteen kansaneläkkeen korottamisesta (TPA 232/2000 vp — Marja-Liisa Tykkyläinen /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä lokakuuta 2000.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Tuulikki Haikarainen ja vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö

- toimistopäällikkö Kirsti Halme, Valtiokonttori
- osastopäällikkö Eeva Ahokas, etuuspäällikkö Marja Ikonen ja matemaatikko Heikki Peltola, Kansaneläkelaitos
- suunnittelujohtaja Markku Hänninen, Eläketurvakeskus
- johtava lakimies Anne Perälehto-Virkkala, Kuntien eläkevakuutus
- lakimies Päivi Huotari, Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- osastopäällikkö Heikki Kotila, Varma-Sampo
- toiminnanjohtaja Pentti Laakkonen ja toiminnanjohtaja Jukka Salminen, Eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että kansaneläkkeen täyttä määrää korotetaan 50 markalla kuukaudessa. Tämän johdosta ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelakia, perhe-eläkelakia, maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia ja maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annettua lakia. Leskeneläkkeen täydennysmäärän, luopumistuen täydennysosan ja sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosan enimmäismäärään tehtäisiin 50 markan korotus. Tasokorotuksen johdosta myös ylimääräisen rintamalisän enimmäismäärä nousisi 23 markalla kuukaudessa ja sotilasavustuksen perusavustuksen enimmäismäärä 50 markalla kuukaudessa. Korotusten määrä on laskettu vuoden 2000 kansaneläkeindeksin tasossa ja ne tulisivat voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2001.

Esityksessä ehdotetaan myös, että kansaneläkkeeseen kuuluneen entisen pohjaosan maksaminen lakkaisi vuoden 2001 alussa samaan aikaan, kun kansaneläkkeisiin ja työeläkelakien mukaisiin eläkkeisiin tehdään indeksikorotukset. Entisen pohjaosan lakkaaminen ei vaikuta Suomessa asuvan henkilön rintamalisän maksamiseen. Ehdotuksen mukaan eläkkeensaajien hoitotuen ja eläkkeensaajien asumistuen maksamista jatkettaisiin pohjaosan poistamisesta huolimatta. Ulkomailla asuvan henkilön rintamalisä muutettaisiin ulkomailla maksettavasta rintamalisästä annetun lain mukaiseksi rintamalisäksi. Muutokset sisältyvät ehdotukseen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2001. Laki kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta tulisi kuitenkin voimaan vuoden 2001 alusta.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 17/2000 vp ehdotetaan, että 1.1.1998 aloitettu kansaneläkkeen lapsikorotusten leikkaaminen pysäytetään ja että kansaneläkkeeseen voitaisiin ennen vuotta 1996 voimassa olleen lainsäädännön mukaisin perustein myöntää lapsikorotus, jonka määrä olisi 105 markkaa kuukaudessa. Uudistukseen perustuvaa lapsikorotusta ehdotetaan maksettavaksi takautuvasti vuoden 2000 alusta alkaen.

Lakialoitteessa LA 131/2000 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen täyttä määrää korotetaan 100 markalla kuukaudessa. Leskeneläkkeen täydennysmäärän, luopumistuen täydennysosan ja sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosan enimmäismääriin tehtäisiin 100 markan korotus. Tasokorotuksen johdosta myös ylimääräisen rintamalisän enimmäismäärä nousisi 6 markalla kuukaudessa ja sotilasavustuksen perusavustuksen enimmäismäärä 100 markalla kuukaudessa. Korotusten esitetään tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Lakialoitteessa LA 132/2000 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen määrää korotetaan 100 markalla 1 päivästä tammikuuta 2001. Lisäksi ehdotetaan, että kansaneläkkeen pohjaosan maksamista ei lopetettaisi vuoden 2001 alusta vaan

pohjaosan maksaminen jatkuisi saman suuruisena kuin se on ollut vuoden 2000 aikana.

Lakialoitteessa LA 152/2000 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen määrää korotetaan 200 markalla kuukaudessa 1 päivästä tammikuuta 2001 alkaen.

Lakialoitteessa LA 157/2000 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen lapsikorotusten 1.1.1998 aloitettu leikkaaminen pysäytetään ja että kansaneläkkeeseen voitaisiin vuotta 1996 edeltäneen lainsäädännön mukaisin perustein myöntää 109 markan suuruinen lapsikorotus. Lapsikorotukset sidottaisiin kansaneläkkeen tavoin elinkustannusindeksiin. Uudistukset ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 51/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin laatiakseen ohjelman kaikkein pienimpien eläkkeiden tasokorotuksesta.

Toimenpideoitteessa TPA 57/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläk-

keen pohjaosan kaksoisvähennyksen poistamiseksi ja että asiassa edetään pikaisesti.

Toimenpideoitteessa TPA 63/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kansaneläkkeen leikatun pohjaosan palauttamiseksi.

Toimenpideoitteessa TPA 222/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla saadaan kaikille eläkeläisille vähintään 4 000 markan minimieläke kuukaudessa. Tämä toteutus tulee aloittaa mahdollisimman pikaisesti ja siten, että vuonna 1926 ja sitä ennen syntyneille korotettua eläkettä aletaan maksaa vuonna 2001.

Toimenpideoitteessa TPA 231/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pikaisesti toimenpiteisiin kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisen leikkauksen hyvittämiseksi eläkkeensaajille.

Toimenpideoitteessa TPA 232/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin täysimääräisen kansaneläkkeen välittömäksi korottamiseksi 150 markalla kuukaudessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Tasokorotus

Tasokorotuksen tekeminen kansaneläkkeen täyteen määrään on oikeudenmukaisuussyistä välttämätön toimenpide, koska kansaneläkkeeseen ei indeksikorotuksia lukuunottamatta ole tehty tasokorotusta vuoden 1984 jälkeen. Kansaneläkkeeseen jää nyt ehdotetun tasokorotuksen jälkeenkin edelleen huomattavaa jälkeenjääneisyyttä työeläkkeisiin verrattuna, minkä vuoksi valiokunta ehdottaakin, että tasokorotus 50 mar-

kan sijasta tehdään 70 markan suuruisena. Korotuksessa otetaan sen voimaantullessa huomioon kansaneläkeindeksin pisteluvun muutokset. Valiokunta pitää eläkkeensaajien vähimmäistoimeentulon turvaamiseksi välttämättömänä, että kansaneläkkeen täyden määrän korottamista edelleen jatketaan.

Pohjaosan poistaminen

Hallituksen esityksen mukaan kansaneläkkeeseen aiemmin kuuluneen pohjaosan maksaminen lakkaisi vuoden 2001 alusta. Maksatus lakkaisi siten samana ajankohtana, kun sekä kansaneläkkeeseen että työeläkkeisiin tehdään indeksikorotukset. Valiokunnan saamien tietojen mukaan pohjaosan poistaminen ei vuositasolla, eläkkeensaajien toimeentuloon vaikuttavien eri toimenpiteiden vuoksi pienennä eläkkeen kä-

teen jäävää kokonaismäärää. Vero- ja eläkeratkaisujen voimaantulon eriaikaisuus voi kuitenkin kalenterivuoden alkukuukausina aiheuttaa vaihtelua eläkkeensaajan nettotuloihin.

Valiokunta on esityksen yhteydessä kiinnittänyt jälleen huomiota niiden henkilöiden asemaan, joiden työeläkettä aikanaan työ- ja kansaneläkkeen yhteensovituksen vuoksi on vähennetty entisen pohjaosan määrällä tai sen osalla ja joille pohjaosan jäljellä olevankin määrän maksaminen vuoden 2001 lopussa lakkaa.

Valiokunta toistaa tässäkin yhteydessä aieman kannanottonsa, ettei niin kutsuttu kaksinkertainen pohjaosan leikkaus ole hyväksyttävä. Nyt saatujen selvitysten jälkeen valiokunta katsoo jäljempänä selostettavin perustein, ettei kompensaaation toteuttaminen samalla markkamäärällä, jolla yhteensovitus on aikanaan työeläkkeeseen vaikuttanut, välttämättä johdakaan kaikkien eläkkeensaajien kannalta edulliseen lopputulokseen. Tästä syystä valiokunta pitää välttämättömänä, että selvitystä jatketaan ja kompensaaation etsitään malli, jonka toteuttamisesta voidaan tehdä päätös vuoden 2001 aikana. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1.*)

Valiokunta on aiemmin vaatinut (StVM 25/1998 vp) selvitystä niiden henkilöiden määräästä, joiden työeläkkeeseen mainittu yhteensovitus on tehty. Mainittu selvitys on annettu valiokunnalle hallituksen esityksen HE 78/1999 vp yhteydessä. Mainitun selvityksen mukaan henkilöitä, joiden työeläkkeeseen kansaneläkkeen pohjaosa on vaikuttanut, oli runsaat 120 000. Pääosin kyseiset henkilöt olivat julkisen sektorin ansioeläkejärjestelmän piirissä ja keskimääräinen vähennys työeläkkeestä oli 330 markkaa kuukaudessa. Saatuaan mainitun selvityksen valiokunta ehdotti selvitystyötä jatkettavaksi ja ryhdyttäväksi sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin (StVM 22/1999 vp). Mainitun yhteensovituksen jälkikäteisiä kompensatiovaihtoehtoja on sen jälkeen selvitetty. Selvityksessä ei tullut esiin sellaisia vaihtoehtoja, jotka olisivat toteutettavissa. Kompensaaation toteuttaminen siten, että kunkin eläkkeensaajan osalta selvitetäisiin se markkamäärä, jolla entinen pohja-

osa on työeläkkeen yhteensovitukseen vaikuttanut, olisi käytännössä äärimmäisen ongelmallista, eikä saatujen selvitysten mukaan varmuudella toisi tavoiteltua lopputulosta. Osa yhteensovituksista on tehty aikana, jolloin hakemus on käsitelty ainoastaan käsin ja tiedot niistä puuttuvat atk:lta. Koska yhteensovituksia on eri aikoina tehty useamman erilaisen, kulloinkin voimassa olleen yhteensovitusäännön mukaan, yhteensovituksen purkaminen siten, että se kunkin eläkkeensaajan kohdalla vastaisi juuri oikeaa markkamäärää, vaatisi jopa kymmenien tuhansien työeläkepäästösten läpikäyntiä. Yhteensovituksen vaikutusten määrät olisi laskettava siinä työeläkelaitoksessa, jossa asia on aikanaan ratkaistu. Yhteensovituspäätösten purkaminen on toimeenpanoltaan aivan erilaista ja huomattavasti työlämpää selvittelyä vaativa toimi kuin on ollut vuonna 1996 aloitettu maksussa olleen entisen pohjaosan vähittäinen markkamääräinen pienentäminen, joka teknisesti toteutettiin suorina markkamäärinä kansaneläkkeestä. Jos kaikki yhteensovitusta sisältävät työeläkepäätykset kohtuullisessa ajassa tarkistettaisiin, sitoisi se sellaisen määrän ammattitaitoista henkilötyövoimaa, että uusien hakemusten käsittely eläkelaitoksissa välttämättä hidastuisi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työeläkkeen kanssa yhteensovitetun pohjaosan kompensointi saattaisi joidenkin osalta johtaa myös maksussa olevan eläkkeen alenemiseen. Jos kansaneläkkeen pohjaosan yhteensovitus poistettaisiin työeläkkeestä myös niiltä, jotka vielä jäävät kansaneläkkeen saajiksi, aiheuttaisi yhteensovituksen muutos myös kansaneläkkeen tarkistamisen. Tällöin kansaneläke saattaisi pienentyä enemmän kuin kompensaaation määrällä, koska myös työeläkkeen määrä otetaan nykytassossa huomioon.

Valiokunta edellyttää asiassa hallitukselta toimenpiteitä lausumaehdotuksessa esitettävällä tavalla.

Lapsikorotukset

Kansaneläkkeen saajalle maksettiin lapsikorotusta huollettavana olevien lasten perusteella vuoden 1996 alkuun saakka. Sen jälkeen uusia

lapsikorotuksia ei ole myönnetty ja aiemmin myönnettyjä lapsikorotuksia on vuoden 1998 alusta lukien alennettu 20 prosentilla kunkin vuoden alusta siten, että lapsikorotukset 1.1.1996 voimaan tulleen lain nojalla lakkaisivat vuoden 2001 lopussa. Vuonna 2000 lapsikorotuksen määrä yhdestä lapsesta on ollut 105 markkaa. Lapsikorotuksen saajia vuonna 1995 oli noin 21 000 ja heillä oli noin 31 000 alle 16-vuotiasta lasta. Vuoden 1999 lopussa saajia oli enää 9 000 ja lapsia vajaat 15 000. Lapsikorotusten saajista 90 prosenttia sai työkyvyttömyyseläkettä. Lapsikorotusta maksettiin molemmille puolisoille, jos kumpikin heistä oli eläkkeellä. Lapsikorotusten poisjääminen ja myönnettyjen korotusten leikkaukset ovat pääasiassa kohdistuneet sellaisiin lapsiperheisiin, joissa ainakin toinen huoltajista on työkyvytön ja joissa eläketurvan taso on yleensä heikko. Kun työeläkkeisiin tehdään vuoden 2001 alusta indeksikorotus ja kun kansaneläkkeen pohjaosaa korotetaan, eläkkeen määrä pääsääntöisesti ei pohjaosan poistamisesta huolimatta alene. Kuitenkin lapsikorotuksen pienentäminen voisi aiheuttaa sen, että eläkkeen kokonaismäärä juuri lapsikorotuksen saajilla yksittäistapauksessa voi alentua.

Lapsikorotuksen leikkaus heikentää edellä kuvatun perusteella erityisesti pääsääntöisesti nuorten, huoltajan työkyvyttömyyden perusteella kansaneläkettä ja lapsikorotuksia saavien eläketurvan tasoa. Valiokunta toteaa, että lapsikorotusten poistaminen olisi sosiaalisesti epäoikeudenmukaista. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että niille eläkkeensaajille, joille lapsikorotus on myönnetty ennen vuotta 1996, lapsikorotusten maksamista jatketaan saman suuruisena kuin sitä on maksettu vuoden 2000 aikana.

Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti perusteet, joiden mukaan myönnetään

lapsikorotukset myös muille, nyt lapsikorotusten ulkopuolelle jääville eläkkeensaajille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia, ja antaa tämän toteuttamiseksi tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2002 talousarvion yhteydessä, ja että hallitus vuoden 2001 aikana myös laajemmin selvittää, minkälaisia perhepoliittisia lisäetuuksia vähimmäistoi-
meentuloetuuksiin tarvitaan, jotta niiden varassa elävien lapsiperheiden taloudellinen asema turvataan. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Kun lakialoitteet ja toivomusaloitteet eivät toteudu hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan, valiokunta ehdottaa ne hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 3. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

*että 1., 2. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (**Valiokunnan muutosehdotukset**),*

että lakialoitteet LA 17/2000 vp, LA 131/2000 vp, LA 132/2000 vp, LA 152/2000 vp ja LA 157/2000 vp hylätään,

että toimenpideoitteet TPA 51/2000 vp, TPA 57/2000 vp, TPA 63/2000 vp, TPA 222/2000 vp, TPA 231/2000 vp ja TPA 232/2000 vp hylätään ja

*että hyväksytään kaksi lausumaa (**Valiokunnan lausumaehdotukset**).*

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Laki****kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 24 § ja 42 b §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 24 § laeissa 1491/1995 ja 979/1996 ja 42 b §:n 1 momentti viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

24 §

Täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä *15 581* markkaa ja toisessa kuntaryhmässä *14 933* markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä *13 709* markkaa ja toisessa kuntaryhmässä *13 157* markkaa vuodessa.

42 b §

Jos kansaneläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, kansaneläkkeestä ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää kansaneläkkeensaajalla

ensimmäisessä kuntaryhmässä *685,43* markkaa ja toisessa kuntaryhmässä *631,57* markkaa kuukaudessa sekä naimisissa olevalla kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä *618,35* markkaa ja toisessa kuntaryhmässä *572,37* markkaa kuukaudessa. Jos kansaneläketä on 25 a §:n mukaisesti lykätty tai varhennettu, korotetaan mainittuja markkamääriä lykkäyskorotusprosentilla tai alennetaan varhennusvahennysprosentilla.

Voimaantulosäännös
 (Kuten HE)

2.**Laki****perhe-eläkelain 15 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/1969) 15 a §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 982/1996, seuraavasti:

15 a §

Täysimääräinen täydennysmäärä on ensimmäisessä kuntaryhmässä *12 905* markkaa ja toisessa *12 257* markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen täydennysmäärä on ensimmäisessä kunta-

ryhmässä 11 033 markkaa ja toisessa kuntaryh-
mässä 10 481 markkaa vuodessa.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

5.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelain muuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1491/1995) voimaantulosäännöksen 2 ja 6 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 momentti laissa 1276/1999, seuraavasti:

(2 mom. kuten HE)

kauan kuin eläkkeensaajan oikeus lapsikorotukseen olisi jatkunut entisin perustein ilman uutta päätöstä. (Uusi)

Ennen 1 päivää tammikuuta 1996 alkaneen lapsikorotuksen, jota on vuoden 1995 määrästä pienennetty 20 prosentilla vuosien 1998, 1999 ja 2000 alusta lukien, maksamista jatketaan niin

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus etsii toteuttamiskelpoisen vaihtoehdon kansaneläkkeen ns. kaksinkertaisen leikkauksen kompensoimiseksi. Ratkaisun tulee valmistua siten, että sen toteuttamisesta tehdään päätös vuoden 2001 aikana.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti perusteet, joiden mukaan myönnetään lapsikorotukset myös muille, nyt lapsikorotusten ulkopuolel-

le jääville eläkkeensaajille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia, ja antaa tämän toteuttamiseksi tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2002 talousarvion yhteydessä, ja että hallitus vuoden 2001 aikana myös laajemmin selvittää, min-käläisiä perhepoliittisia lisäetuuksia vähimmäistoimeentuloetuuksiin tarvitaan, jotta niiden varassa elävien lapsiperheiden taloudellinen asema turvataan.

StVM 37/2000 vp — HE 154/2000 vp

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Valto Koski /sd
vpj.	Timo Ihamäki /kok	Marjaana Koskinen /sd (osittain)
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Pehr Löfv /r
	Merikukka Forsius /vihr	Juha Rehula /kesk
	Tuula Haatainen /sd	Päivi Räsänen /skl
	Saara Karhu /sd	Raija Vahasalo /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Jaana Ylä-Mononen /kesk
	Niilo Keränen /kesk	vjäs. Anne Huotari /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

*Perustelut**Kansaneläkkeen tasokorotus*

Kansaneläkkeen määrään on viimeksi tehty tasokorotus vuonna 1984. Kun kansaneläkkeiden korotuksissa otetaan huomioon vain elinkustannusten nousu, ja vaikka Keskusta esittää 100 markan korotusta kansaneläkkeisiin vuoden 2001 alusta, merkitsee tämä sitä, että kansaneläkkeet jäävät jälkeen vuosi vuodelta työeläkkeiden kehityksestä, kun työeläkkeissä otetaan osaksi huomioon myös ansiotason nousu. Kansaneläkkeiden tasokorotus on eläkepolitiikan tärkein asia.

Kansaneläkkeitä pitäisikin korottaa 340 markkaa kuukaudessa, jotta jälkeenjääneisyys työeläkkeisiin nähden saataisiin kurrottua umpeen. Valiokunnan kesäkuun alkuun 2001 esittämä 70 markan tasokorotus on siten täysin riittämätön. Jopa kansaneläkkeen indeksikorotuskin 1.1. 2001 tulee olemaan suurempi eli noin 80—100 markkaa täyden kansaneläkkeen saajalle kuntaryhmästä riippuen.

Kansaneläkkeen tasokorotus on tarpeen sen vuoksi, että kansaneläkkeen varassa elävät tulisivat toimeen tilanteessa, jossa terveyspalveluihin ja muihin välttämättömiin menoihin kuluu yhä suurempi osa tuloista. Kansaneläkkeen saajien tilanteeseen on saatava pikaisesti korjaus. Sen tähden Keskusta esittää kansaneläkkeeseen 100 markan tasokorotusta vuoden 2001 alusta lukien.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen

Suomalaisen kansaneläkejärjestelmän ytimenä on ollut, että siihen kuuluu pohjaosa, jota kaikki työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeeseen oikeutetut voivat saada. Sen ohella ne, joiden työeläke on pieni, ovat voineet saada työeläkevähenteistä lisäosaa. Kaikkien oikeus edes pieneen kansaneläkkeeseen on ollut tärkeä eläkejärjestelmän rahoituksen hyväksyttävyyden kannalta

sekä yhdenmukaisen käytännön turvaamiseksi myös työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyden määrittelyssä.

Vuonna 1995 säädetyllä lailla (1491/1995) kansaneläke muutettiin työeläkevähenteiseksi, jolloin pohjaosaa alettiin vuosittain leikata. Voimassa olevan lain mukaan kansaneläkkeen pohjaosa poistuu kokonaan vuoden 2001 jälkeen. Pohjaosaa on nyt leikattu viisi kertaa vuodesta 1996 alkaen. Vuoden 2000 alusta sen suuruus on ollut 92 markkaa kuukaudessa.

Pohjaosan leikkaus on johtanut useiden eläkeläisten tulojen jäädyttämiseen moneksi vuodeksi. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on kohdistunut suhteellisesti raskaimmin tavallisiin keskituloisiin eläkeläisiin. Tilastojen mukaan tuloerot eläkeläisten keskuudessa ovat kasvaneet. Pohjaosan leikkaus on vaikuttanut osaltaan tähän. Pohjaosan leikkaus on koettu eläkeläisten keskuudessa epäoikeudenmukaiseksi varsinkin, kun talous on koko ajan ollut kasvussa ja monien väestöryhmien tulot ovat nousseet. Monet niistä, jotka ovat maksaneet pitkäänkin kansaneläkevakuutusmaksua, eivät tule koskaan saamaan kansaneläkettä. Erityisen epäoikeudenmukaista pohjaosan leikkaus on niille, joilta se leikataan jo toistamiseen.

Kansaneläkkeen pohjaosan vuotuista leikkausta on perusteltu valtiontaloudellisilla syillä. Eduskunta on vuoden 1998 syksyllä yksimielisesti esittänyt toiveen pohjaosan leikkauksen pysäyttämistä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään StVM 25/1998 vp viitannut siihen, että valtion parantunut taloudellinen tilanne tulisi ottaa huomioon eläkeläisten asemassa. Hyväksyessään asianomaisen mietinnön eduskunta edellytti 1. joulukuuta 1998, että hallitus valtion taloudellisen tilanteen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toimii tässä omien päätöksiensä vastaisesti esittämällä poh-

jaosan poistamista kokonaan vuoden 2001 alusta.

Ehdotuksemme mukaan pohjaosan leikkaus pysäytetään vuonna 2001 vuoden 2000 tasolle eli 92 markkaan kuukaudessa. Pohjaosa säilytetäisiin niillä eläkkeensaajilla, jotka saavat tällä hetkellä pohjaosaa, ts. niillä eläkeläisillä, jotka ovat siirtyneet eläkkeelle ennen vuotta 1996. Näitä leikatun pohjaosan saajia on vuoden 2000 lopussa noin 335 000.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 1. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 24 § ja 42 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 24 § laeissa 1491/1995 ja 979/1996 ja 42 b §:n 1 momentti viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

24 §

Täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 15 756 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 15 108 markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 13 884 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 13 532 markkaa vuodessa.

42 b §

Jos kansaneläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitussa hoidossa, kansaneläkkeestä ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 691,70 markkaa

ja toisessa kuntaryhmässä 637,40 markkaa kuukaudessa sekä naimisissa olevalla kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 624,62 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 578,20 markkaa kuukaudessa. Jos kansaneläketä on 25 a §:n mukaisesti lykätty tai varhennettu, korotetaan mainittuja markkamääriä lykkäyskorotusprosentilla tai alennetaan varhennusvähennysprosentilla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

(2—4 mom. kuten StVM)

5.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansaneläkelain muuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1491/1995) voimaantulosäännöksen 2 ja 6 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 momentti laissa 1276/1999, seuraavasti:

— — — — —
 Ennen tämän lain voimaantuloa alkanut pohjaosa ja lisäosa maksetaan lain voimaan tullessa olleen lain mukaisena. Jos eläkkeeseen ei kuulu lisäosaa, pohjaosan täysi määrä on 2 316 markkaa vuodessa 1 päivästä tammikuuta 1996 tai siitä ajankohdasta alkaen, josta lisäosa lakkaa. Tätä eläkkeen määrää pienennetään 20 prosentilla 1 päivästä helmikuuta 1998. Eläkettä pienennetään edelleen 17,3 prosenttia 1 päivästä tammikuuta 1999 ja 20 prosenttia 1 päivästä maaliskuuta 2000. Valtioneuvosto voi alentaa edellä mainittua prosenttia sellaisilla eläkkeensaajilla, joilla arvioidun kokonaiseläkkeen nettomäärä pienenesi sen vuoksi, että työntekijäin eläkelain 9 §:n ja kansaneläkkeen ja avustusten sitomista elinkustannusindeksiin annetun lain perusteella määrätyt indeksikorotukset yhteensä jäävät pienemmiksi kuin tässä momentissa tarkoitetun kansaneläkkeen vuotuinen

vähennyksen määrä. Vastaavasti valtioneuvosto voi korottaa kyseistä vähennystä. Prosenttimäärä lasketaan vuosina 1997—2000 edellä sanottusta 2 316 markasta ottaen huomioon kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuus. Edellä mainitulla tavalla menetellään myös, kun ennen tämän lain voimaantuloa alkanutta määrääjäksi myönnettyä eläkettä jatketaan tai työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi taikka työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi. Pohjaosan muuttamisesta tämän lain voimaantulosäännöksen mukaisesti 1 päivänä tammikuuta 1996 alkaen annetaan kirjallinen päätös vai pyynnöstä.

— — — — —
 (6 mom. kuten StVM)
 — — — — —

Voimaantulosäännös
 (Kuten StVM)

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2000

Juha Rehula /kesk
 Niilo Keränen /kesk

Inkeri Kerola /kesk
 Jaana Ylä-Mononen /kesk

Yhdyn vastalauseen muutosehdotukseen koskien 5. lakiehdotusta sekä sen perusteluja.

Päivi Räsänen /skl

VASTALAUSE 2

Perustelut

Suomessa arvioidaan olevan pelkkää kansaneläkettä saavia henkilöitä noin 115 000. He ovat minimieläkkeen saajia, joiden on vaikea selvittää eläkkeellään. Näiden eläkkeensaajien eläkkeen tasokorotus on tarpeen, jotta he voisivat selvittää välttämättömistä elinkustannus- ja sairausmenoistaan.

Valiokunnan käsittelyssä olleessa edustaja Kärkkäisen lakialoitteessa LA 152/2000 vp esitetään minimieläkkeen nostamista 200 markalla kuukaudessa 1.1.2001 alkaen. Korotuksen jälkeinen kuukausieläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä yksinäisellä henkilöllä 2 955 markkaa. Korotuksen rahoittaminen on mahdollista

esimerkiksi säätämällä satunnaisia luovutusvoittoja (6 kk ja 50 prosenttia) koskeva korkeampi vero, mikä sisältyy Kristillisen liiton vuoden 2001 vaihtoehtobudjettiin.

Yhdyn kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta koskevan 5. lakiehdotuksen osalta vastalauseessa 1. esitettyyn.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus).

Vastalauseen muutosehdotus

1.

Laki

kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 24 § ja 42 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 24 § laeissa 1491/1995 ja 979/1996 ja 42 b §:n 1 momentti viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

24 §

Pelkän kansaneläkkeen saajan täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 16 284 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 15 636 markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 14 412 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 13 860 markkaa vuodessa.

42 b §

Jos kansaneläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, kansaneläkkeestä ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 710,62 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 655,00 markkaa kuukaudessa sekä naimisissa olevalla kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 643,54 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä

595,80 markkaa kuukaudessa. Jos kansaneläketä on 25 a §:n mukaisesti lykätty tai varhennettu, korotetaan mainittuja markkamääriä lykkäysko-

rotusprosentilla tai alennetaan varhennusvähennysprosentilla.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä *tammikuuta* 2001.
(2—4 mom. kuten StVM)

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2000

Päivi Räsänen /skl